

El futur serà digital

La proliferació dels llibres electrònics pot beneficiar els autors i les petites editorials

Es calcula que al llarg de la història s'han publicat 129 milions de llibres, dels quals ja se n'han digitalitzat uns 15 milions. És evident que el futur del llibre passa per la digitalització i pels suports electrònics, tot i que les vendes de llibres digitals van suposar només un 1% del total a l'Estat espanyol durant l'any 2010. La indústria editorial es resisteix a perdre privilegis i a canviar les seves estructures, però el sector del llibre viurà una revolució que podria ser semblant a la que va experimentar el sector discogràfic.

GERARD BAGUÉ > TEXT

Els lectors de llibres electrònics estan convençuts dels avantatges del seu suport enfront del llibre de paper: dràstica reducció dels costos de producció, enorme capacitat d'emmagatzematge, possibilitat d'engrandir la lletra, comoditat de sostenir el dispositiu i passar les pàgines, benefici per al medi ambient en evitar la tala d'arbres i facilitat d'adquisició i d'intercanvi de les obres. Tot sembla indicar que cada vegada serà més fàcil trobar llibres digitalitzats (i gratuïts) a la xarxa. Això comportarà, si no apareixen noves barreres, una democratització de la cultura.

El saber ja no serà elitista i tancat a les biblioteques, sinó que es posarà a l'abast de qualsevol que tingui (pagant a les operadores, és clar) una connexió d'Internet. Els llibres en paper han començat un declivi que serà lent però inexorable. El futur serà digital, tot i que alguns opinen que el paper resistirà.

L'escriptor i editor d'A Contra Vent, Quim Torra, està convençut que el llibre en paper no desapareixerà mai però ben aviat deixarà de ser hegemònic, sobretot en gèneres com el llibre de text, els *best-sellers* o els llibres infantils. Torra és conscient que el món editorial s'ha d'abocar a la digitalització si vol subsistir: «Les petites editorials podran sobreviure un temps editant llibres en paper, sobretot si es tracta de llibres amb un valor literari; pel que fa a la resta, crec que han de pensar en la digitalització immediatament». L'editor admet que creure en la pervivència del paper és una postura romàntica. «Ara caldrà veure si, a més d'editors romàntics, hi haurà lectors romàntics».

L'editor Manuel Costa-Pau explica: «El consumidor de literatura o "lector assenyat", segons Hans Robert Jauss i els teòrics de l'escola de Constança, no ha proliferat en la proporció que el consumisme, amb el progrés de les noves tecnologies i els mitjans de comunicació, podia fer pensar en un cert moment. El fet, tanmateix, que una majoria

La subsistència del paper dependrà, a més dels editors romàntics, dels lectors romàntics

Cera a la blocosfera

Miquel Pairoli té, com molts altres escriptors, un web propi on els lectors poden trobar informació dels llibres que ha escrit i de les editorials amb les quals ha treballat. És una eina que sembla imprescindible, avui dia, per divulgar la pròpia obra, tot i que també molts autors i editors creen perfils al Facebook o al Twitter per difondre les seves creacions.

La blocosfera disposa igualment d'una xarxa important de seguidors que hi escriuen crítiques i recomanacions que de seguida arriben a altres possibles lectors. La novel·la *Cera* també hi ha deixat un traç.

Així, Pere Meroño va escriure al seu bloc: «Un retrat, la captura d'una època, fet amb gran penetració i domini dels detalls. Amb un català vigorós, genuí, d'orfebre com feia anys que no llegia i sentia –tret de les meves sovintejades lectures d'en Baltasar Porcel–. Miquel Pairoli, escriptor i col·laborador d'*El Punt*, una gran descoberta i una lectura que us en recomano de tot cor i amb entusiasme».

Joan Perelló va publicar al seu bloc *La brúixola*: «He llegit aquest llibre, anit, amb poca llum, a la fresca, còmodament arrecerat devora les buguenvil·lies, i avui dematí, mal assegut a les penyes, amb la brisa d'un xaloc discret. He tengut la sensació que llegia el llibre a un escenari equivocat i que potser hauria estat més adient llegir-lo a l'hivern, devora un foc. Manies de lector».

L'anònim autor del bloc *Els meus llibres* va anotar: «Els Castells són uns botiguers gironins de tota la vida, que mercès a l'estraperlo varen fer uns calerons i els varen invertir en la compra i modernització d'una fàbrica de cera, d'espelmes i de ciris. Evidentment, donades les condicions de l'època, el negoci va funcionar força bé i la família s'enriquí. Però com que tot el que puja baixa, anys després, i coincidint amb la davallada de la rigidesa i de la beatitud del règim, la desgràcia cau sobre la família. Van morint diversos components de la família: pares, algun germà... El negoci acaba anant-se'n en orris i s'ha de vendre a la competència. Durant aquesta baixada als inferns, l'autor vol contraposar la caiguda dels Castells amb el creixement desaforat de la ciutat des dels anys seixanta fins als nostres dies. D'alguna manera el negoci

de la cera i la manera de portar-lo i de fer d'aquesta família són l'antònim d'aquesta ciutat emergent, on sorgeixen del no-res edificis, carrers i magatzems».

L'autor del bloc *Teixit d'escata* va escriure: «L'aparició dels nous empresaris al costat de les sotanes és el que marca el canvi a nivell econòmic i social de l'Espanya d'aquell temps, on els camperols són els últims peons de la processó i, per extensió, de l'escala social, constantment en un ambient asfixiant, respirat per un col·lectiu que va caminant, cadascú a la seva manera, uns coixos, altres encorbatats i amb ulleres de sol, darrere del fèretre. La demora proustiana i la lentitud van a cavall d'una prosa minuciosa, que es delecta en la selecció de les paraules i en la forja d'un ritme pausat però profund, com el dringar de les campanes».

A *El dimoni de Santa Eugènia*, Quim Torra reconegué: «L'autor em fa fer un *flash-back* a la meua memòria d'un nen de catorze anys, quan vaig acudir a presenciar l'últim enterrament d'un bisbe de la Diòcesi, d'un barroquisme que no oblidaré mai. La processó fúnebre la vaig anar a presenciar a la Rambla, no gaire lluny d'on ho fa el protagonista de l'obra. Jo em recolzava a les ja llavors tancades portes d'un establiment on es llegia "Somiers Numancia", local que ha restat tancat durant més de 40 anys... Com deia, m'ho he passat molt bé llegint *Cera*. No té pèrdua la frase, ja a les acaballes de l'obra, "l'anomenat 'urbanisme democràtic' acabava esdevenint un gran exercici de maquillatge, un esforç constant a aparentar bona voluntat i mesura».

Juli Cuéllar, finalment, va escriure al seu bloc: «Llegir els articles que en Miquel Pairoli publica al diari *El Punt* reconforta i acostuma a donar motius per seguir lluitant pel futur del nostre país. Això és el que m'ha succeït després de llegir *Cera*. En aquesta novel·la l'autor desgrana l'evolució d'una família menestral gironina, que a redós de l'estraperlo i, sobretot, de l'aixopluc de l'Església aconseguiran ascendir socialment i construir-se una casa als afores. L'inici de la decadència familiar és paral·lela a la destrucció física del món antic, que és desbordat per un creixement galopant d'edificis grisos i d'asfalt. La cera deixa pas al ciment».

J. Pujadó

se senti més atreta pels productes audiovisuals no anuncia pas la fi del text literari, ni cap detriment, segons Wolfgang Iser, de la literatura, i tenim indicis que el llibre com a objecte físic, que es pot tocar, subratllar, anotar i admirar, té encara el seu futur». Costa-Pau pensa que les edicions molt acurades o els poemaris, per esmentar dos exemples, mantindran el seu format en paper. I observa, per altra banda, que «molts autors novells estrenats a Internet esperen amb ànsia de veure el seu text literari en les llibreries amb el suport històric de paper, coberta i solapes».

L'escriptor Miquel Pairoli creu que si mai arriba a desaparèixer el paper, cosa que no s'atreveix a vaticinar, «no serà cap gran tragèdia». L'autor d'*Octubre* hi afegeix: «Si, per exemple, tota l'*Obra completa* de Josep Pla cap en un *e-book* i hi puc fer una cerca per noms o capítols, ho trobo molt interessant. Jo no sóc especialment bel·ligerant al respecte, al contrari, em faria gràcia veure com tot això va prosperant».

Pirates literaris

El món editorial, que ha vist els estralls que la digitalització ha causat en la indústria musical (sobretot a les productores, distribuïdors i botigues de discos), es posa la bena abans de la ferida. Els editors han començat a denunciar els perjudicis de la pirateria, que, segons els seus càlculs, l'any passat els va suposar pèrdues de 421,5 milions d'euros a l'Estat espanyol. Molts editors admeten que si el catàleg de llibres digitals no creix (i no s'abarateix) és precisament pel temor a la pirateria. Tot plegat és un peix que es mossega la cua. El que ja no és tan justificable és

que els preus dels llibres digitals no marquin prou les diferències amb el llibre de paper, o que no les marquin en absolut. La mateixa sensació d'estafa que deu tenir un editor o un autor que veu com el seu llibre digital és compartit a la xarxa sense obtenir-ne cap remuneració és la que deu sentir un lector que es disposa a comprar un llibre digital i s'adona que li cobren el mateix preu que pel llibre en paper. Per posar un exemple recent, la novel·la *L'arqueòleg*, de Martí Gironell, té un cost de 21,50 euros tant en la versió en paper com en la versió digital, que es pot adquirir directament al lloc web de l'Editorial Columna. Evidentment, el lector s'adona que els costos de producció d'un llibre digital són molt menors que els del llibre en paper i no li fa gaire gràcia que li prenguin el número. Al lloc web de l'editorial, a la pàgina dedicada al llibre del periodista de Besalú, hi ha una pregunta al respecte, signada per un lector anomenat Cesc: «Enhorabona pel llibre! Només una qüestió: com pot ser que la versió *e-book* tingui el mateix preu que l'edició en paper? Els que llegim en format electrònic ja assumim el cost del suport físic, i l'impacte mediambiental del nostre hàbit és molt menor! Agrairia una resposta al respecte...». El departament de premsa de Columna li respon així: «Cesc, perdona el retard en la resposta però de moment *e-book* tindrà el mateix cost que el paper en algun cas per motius estratègics

***L'arqueòleg*, de Martí Gironell, té un cost de 21,50 euros tant en la versió en paper com en la digital**

de negoci». No es pot dir més clar: l'editorial vol fer negoci amb els llibres que tenen altes expectatives de vendes.

Però tampoc no sembla gaire competitiu el preu d'altres obres d'autors gironins que podem trobar a la plataforma Edi.cat, la primera que va començar, l'abril del 2009, a distribuir i vendre llibres electrònics en català. Així, *Història amb pilotes*, de Xavier Carmaniú, es ven a 8,95 euros, i *Catalunya contra Espanya. El partit interminable*, de Lluís Simon, val 8,80 euros. De moment, a la xarxa es poden trobar de manera gratuïta alguns clàssics (amb els drets d'autor vençuts) en llengua catalana, però cal avançar decididament en la digitalització dels autors catalans. Google Llibres estableix convenis amb biblioteques i institucions de tot el món per digitalitzar llibres. Els editors denuncien que a vegades no en respecta els drets. A Catalunya, per exemple, s'han digitalitzat llibres de la Biblioteca de Catalunya, la biblioteca de l'Ateneu Barcelonès o el Centre Excursionista de Catalunya. En els casos en què no han caducat els drets d'autor, Google Llibres només n'hauria d'oferir unes poques pàgines o la portada i remetre als espais (físics o virtuals) on comprar-lo. En la pràctica, no sempre és així.

Pijos i esnobs?

Les llibreries, igual que la majoria dels grans editors, temen que l'èxit del llibre digital adquiret directament a la xarxa enfonsi els seus negocis. Potser per això una llibrera gironina va afirmar en una entrevista a *Diari de Girona*: «Els llibres electrònics són per als pijos i els esnobs». En les passades festes nadalenques no hi va haver gaires compradors d'*e-readers* o lectors de llibres digitals, els dispositius electrònics de tinta digital (monocolors i sense imatge en moviment, els més adequats i còmodes per als llibres), però es van disparar les vendes de *tablets* com l'iPad, que a més d'oferir les funcions d'un PC, permeten llegir llibres digitals i, sobretot, premsa digital. Els dispositius de tinta digital tenen a l'Estat espanyol un sobrepreu injustificable. Als EUA es poden adquirir a meitat de preu. El lector de llibres digitals més econòmic que ofereix la plataforma Edi.cat als seus lectors val 174 euros.

Reducció d'ingressos

Si no ho eviten futures lleis antipirateria i de salvaguarda dels drets d'autor, sembla que el món del llibre està condemnat a veure reduïts els seus ingressos globals. Hi haurà la possibilitat de saltar-se el cost de les impremtes, els distribuïdors i les llibreries (lamentablement, potser també el dels editors –dels editors que editen de veritat, és clar– i el dels correctors), de manera que els autors podrien fer circular molt fàcilment les obres o fins i tot vendre-les directament a la xarxa mantenint una relació més directa amb els lectors. Seria una mica el mateix que ha passat amb la música gràcies a la xarxa d'intercanvi d'arxius P2P, al Youtube o a portals com el MySpace, que permet penjar una cançó des de la Celler de Ter que immediatament pot ser escoltada a Nova York. Això multiplicarà les possibilitats d'accés als títols, però potser farà desaparèixer els filtres de qualitat. Entre els inconvenients, hi haurà també la dificultat d'assegurar els rendiments per drets d'autor.

Una obra digitalitzada és presa fàcil per als que comparteixen arxius a la xarxa, per molt que es perfeccionin els dispositius anticòpia. D'altra banda, l'experiència musical demostra que si el cost d'una cançó és prou raonable, hi ha molts internautes disposats a obtenir-la legalment. Si un escriptor venqués la seva obra directament a la xarxa per un preu de quatre euros (una quarta part del preu estàndard d'un llibre en paper), podria obtenir amb una mica més de 300 exemplars digitals el mateix benefici que amb 1.000 llibres en paper. L'estalvi de l'edició digital permetria que els lectors adquirissin els llibres més barats al mateix temps que s'incrementaria el benefici per a l'autor. També permetria que el topall d'un llibre rendible en l'edició en paper –que podríem situar en els 1.000 exemplars venuts– baixés considerablement.

Així, la digitalització, tot i les seves incògnites, sembla que tindrà avantatges per a autors i literatures minoritàries. També podria ser un camp abonat per a l'aparició de noves petites editorials, que, sense haver d'afrontar les grans inversions de la impressió en paper i la distribució, podrien fer forat entre els lectors amb les armes del seu talent i el seu olfacte.

Gerard Bagué

Columna admet que el llibre electrònic té el mateix cost que el paper en algun cas per motius estratègics de negoci